
Stereotypy narodowe w świadomości Polaków

Studium
socjologiczno-politologiczne

Jan Błuszkowski

916

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
Haus der Deutsch-Polnischen
Zusammenarbeit
PL - 45-068 Opole, ul. 1-go Maja 13/2

DOM
WYDAWNICZY
ELIPSA

Warszawa 2003

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. Analiza i konstrukcja pojęcia stereotypu	19
1.1. Wieloznaczność pojęcia stereotypu w sensie klasyfikującym	19
1.2. Definicje cząstkowe ogólnego pojęcia stereotypu	21
1.2.1. Status poznawczy stereotypów: forma świadomości upraszczająca rzeczywistość	22
1.2.2. Status empiryczny stereotypów: forma świadomości niezależna od doświadczenia	30
1.2.3. Status walencyjny stereotypów: forma świadomości zawierająca treści emocjonalno-wartościujące	34
1.2.4. Status lingwistyczny stereotypów: forma świadomości wyrażona werbalnie	39
1.2.5. Status inwariancyjny stereotypów: forma świadomości charakteryzująca się trwałością i nieelastycznością	43
1.3. Pojęcie stereotypu w sensie typologicznym i porządkującym	49
Rozdział 2. Podmiotowo-przedmiotowa klasyfikacja stereotypów	55
2.1. Założenia teoretyczno-metodologiczne klasyfikacji stereotypów	55
2.1.1. Poziomy agregacji podmiotów stereotypów	58
2.1.2. Poziomy kategoryzacji przedmiotów stereotypów	60
2.2. Schemat podmiotowo-przedmiotowej klasyfikacji stereotypów	61
2.2.1. Model analityczny A: ogólny społeczny stereotyp globalny	62
2.2.2. Model analityczny B: ogólny społeczny stereotyp subkategorialny	64
2.2.3. Model analityczny C: ogólny społeczny stereotyp egzemplaryczny	65
2.2.4. Model analityczny D: segmentacyjny społeczny stereotyp globalny	67
2.2.5. Model analityczny E: segmentacyjny społeczny stereotyp subkategorialny	68
2.2.6. Model analityczny F: segmentacyjny społeczny stereotyp egzemplaryczny	68
2.2.7. Model analityczny G: indywidualny stereotyp globalny	69
2.2.8. Model analityczny H: indywidualny stereotyp subkategorialny	70
2.2.9. Model analityczny I: indywidualny stereotyp egzemplaryczny	71
Rozdział 3. Zagadnienia metodologiczne badania stereotypów narodowych	72
3.1. Zakres tematyczny badania stereotypów narodowych	72

3.2. Modele analityczne zastosowane w badaniu stereotypów narodowych	75
3.3. Dobór skal do badania treści stereotypów narodowych	76
3.3.1. Skale nominalne do badania deskryptywnych treści stereotypów narodowych ..	76
3.3.2. Skale interwałowe do badania ewaluatywnych treści stereotypów narodowych ..	79
3.3.3. Skale do badania dystansu społecznego	81
3.4. Sens empiryczny pojęcia stereotypu narodowego	82
3.4.1. Procedura określania sensu empirycznego pojęcia stereotypu w badaniu jego treści deskryptywnych	82
3.4.2. Procedura określania sensu empirycznego pojęcia stereotypu w badaniu jego treści ewaluatywnych	87
3.4.3. Procedura określania sensu empirycznego pojęcia stereotypu w badaniu dystansu społecznego	88
Rozdział 4. Założenia, problemy i metoda badania stereotypów narodowych	89
4.1. Założenia i problemy badawcze	89
4.1.1. Etnopolityczny charakter stereotypów narodowych	89
4.1.2. Sformułowanie hipotez badawczych	93
4.1.3. Stereotypy narodowe jako składnik świadomości narodowej	95
4.2. Generowanie listy narodów	103
4.3. Generowanie listy cech	108
Rozdział 5. Struktury percepcyjne narodów w świadomości Polaków	118
5.1. Konstrukcja pojęcia struktury percepcyjnej narodu	118
5.1.1. Określenie podstawowego wskaźnika atrybucyjnego	118
5.1.2. Analiza frekwencyjna cech przypisywanych narodom	119
5.1.2.1. Profile deskryptywne narodów	119
5.1.2.2. Szeregi rangowe narodów ze względu na poziom atrybucji cech	120
5.1.3. Analiza korelacyjna cech przypisywanych narodom	121
5.1.3.1. Określenie normy reakcji deskryptywnej cech	122
5.1.3.2. Obliczenie współczynników korelacji	122
5.1.4. Strukturalna analiza zakresu i układu deskryptywnych treści stereotypów	126
5.1.5. Analiza cech antonimicznie zależnych występujących w syndromach stereotypowej percepcji narodów	127
5.2. Rekonstrukcja struktur percepcyjnych narodów	128
<i>Struktura percepcyjna Amerykanów (128). – Struktura percepcyjna Anglików (130). – Struktura percepcyjna Austriaków (132). – Struktura percepcyjna Białorusinów (134). – Struktura percepcyjna Chińczyków (135). – Struktura percepcyjna Czechów (137). – Struktura percepcyjna Francuzów (138). – Struktura percepcyjna Hiszpanów (139). – Struktura percepcyjna Holendrów (141). – Struktura percepcyjna Japończyków (142). – Struktura percepcyjna Kanadyjczyków (143). – Struktura percepcyjna Litwinów (144). – Struktura percepcyjna Niemców (146). – Struktura percepcyjna Polaków (148). – Struktura percepcyjna Rosjan (150). – Struktura percepcyjna Słowaków (151). – Struktura percepcyjna Szwedów (153). – Struktura percepcyjna Turków (154). – Struktura percepcyjna Ukraińców (156). – Struktura percepcyjna Węgrów (157). – Struktura percepcyjna Włochów (158). – Struktura percepcyjna Żydów (160).</i>	
5.3. Analiza korespondencji: podobieństwa i różnice w percepcji narodów	162
5.4. Analiza zależności percepcji narodów od czynników społeczno-demograficznych	166
Rozdział 6. Ewaluatywne treści stereotypów narodowych	168
6.1. Badanie ewaluatywnych treści stereotypów narodowych metodą dyferencjału semantycznego	168

6.2. Spolaryzowane profile cech ewaluatywnych narodów	172
Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Amerykanów (172). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Anglików (174). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Austriaków (175). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Białorusinów (177). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Chińczyków (178). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Czechów (179). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Francuzów (181). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Hiszpanów (182). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Holendrów (183). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Japończyków (184). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Kanadyjczyków (185). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Litwinów (187). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Niemców (188). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Polaków (189). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Rosjan (190). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Słowaków (192). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Szwedów (193). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Turków (194). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Ukraińców (195). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Węgrów (196). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Włochów (197). – Spolaryzowany profil cech ewaluatywnych Żydów (198).	
6.3. Analiza podobieństw i różnic w ocenie narodów	200
6.4. Analiza zależności treści ewaluatywnych stereotypów narodowych od czynników społeczno-demograficznych	203
Rozdział 7. Pomiar dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów	207
7.1. Skala Bogardusa do pomiaru dystansu społecznego	207
7.2. Próba adaptacji skali Bogardusa do pomiaru dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów	211
7.3. Analiza skalogramowa wyników pomiaru dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów	219
7.4. Analiza zależności dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów od czynników społeczno-demograficznych	229
Rozdział 8. Polacy – naród otwarty czy zamknięty	233
8.1. Autostereotyp narodowy jako korelat tożsamości zbiorowej narodu	234
8.2. Autostereotyp tradycyjny Polaków	238
8.3. Autostereotyp antycypacyjny Polaków	243
Aneksy	
1. Model ilościowy opisu narodów	250
2. Profile deskryptywne narodów	251
3. Szeregi rangowe narodów ze względu na częstotliwość przypisywania im określonych cech	262
4. Rozkłady częstotliwości przypisywania cech narodom na tle normy reakcji deskryptywnej tych cech	273
5. Cechy antonimiczne przypisywane narodom	275
6. Charakterystyka próby badawczej; zakres analizy zależności treści stereotypów narodowych od czynników społeczno-demograficznych	286
7. Rozkłady ocen narodów uzyskane metodą dyferencjału semantycznego	288
8. Pilotażowy pomiar dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów	300
9. Wyniki pomiarów dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów	301
10. Skalogramy pytań kumulatywnych dystansu społecznego Polaków wobec innych narodów – wymiary: mikrospołeczny, makrospołeczny i partycypacyjny	308
Kwestionariusz wywiadu	312
Bibliografia	318
Indeks nazwisk	341